POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku:	*oponent*
Autor/ka práce:	*Bc. Aleksandra Chernykh*
Název práce:	*Integrace dětí imigrantů z pohledu jejich rodičů (na příkladě imigrantů z post-sovětských zemí)*
Vedoucí práce:	*Doc. PhDr. Šanderová Jadwiga, CSc.*
Oponent/tka:	*Mgr. Yana Leontiyeva, Ph.D.*
Navržené hodnocení:	*velmi dobře*

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Práce je vhodně strukturovaná, obsahuje všechny náležitosti, včetně teoretické, metodologické a analytické části, seznamu literatury a přehledně označených příloh.

Na úvod popisu výzkumných otázek autorka před sebe staví poměrně ambiciózní cíl, který se podle mého názoru nepodařilo zcela naplnit. Tito cílem je „předložit komplexní pohled rodičů-imigrantů na integraci jejich dětí do české společnosti". Ačkoliv teoretická část této práce se tomuto komplexnějšímu pochopení trochu přibližuje, analytická část je zaměřena na zkoumání specifických výzkumných otázek zformulovaných na st. 22. Na základě analýzy hloubkových rozhovorů s matkami-imigrantkami se autorka snaží pochopit význam, který tyto ženy přisuzují jednotlivým „dimenzím" integračního procesu svých potomků (vychází především z definice Bosswicka a Heckmanna 2006). Zároveň ji zajímá to, jak matky-migrantky vnímají svou vlastní integraci, a zda se cítí být integrované skrze děti.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Autorka používá přiměřené množství relevantní literatury (včetně zahraniční), která je v textu správně citovaná.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Data pro svoji analýzu autorka diplomové práce sbírala pomocí 10 individuálních polostrukturovaných hloubkových rozhovorů s ženami z bývalého SSSR, které mají v ČR manžela a alespoň jedno dítě ve věku do 13 let. Kritéria výběru respondentek, kódování a popis výzkumného vzorku jsou podrobně popsané v metodologické kapitole. I když mám trochu výhrady vůči (viz dole) nezapojení otců-migrantů do výzkumu, považuji tato data za kvalitní a metodu jejich zpracování za adekvátní pro účely této práce.

Nicméně, mám drobnou výhradu vůči interpretaci oficiálních statistických dat (na str. 7-8), kde

autorka uvádí, že zvětšující se podíl trvalých pobytů (oproti dlouhodobým pobytům) mezi roky 2007 a 2012 je důkazem toho, že „velká část imigrantů ze zemí bývalého SSSR mění své původní imigrační plány a rozhoduje se usadit v ČR natrvalo“. Podle mého názoru se ovšem jedná především o důsledek proměňující se migrační politiky v době hospodářské krize, kdy český stát postupuje mnohem přísněji při udělování nových povolení k pobytu (tj. migranti „stárnou“ neboli nepřichází noví migranti tak intenzivně jako v období konjunktury).

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Až na několik drobných výjimek (většinou okomentovaných v tomto posudku) autorka práce používá kvalitní argumentaci a zakládá své závěry na důkladné analýze sebraných dat. Odpovědi na většinu položených výzkumných otázek nalezneme buď v závěru práce, anebo v analytické části.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Ano, je to jasně odlišeno s použitím vhodných citací a odkazu na prameny.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Po formální stránce předložená diplomová práce splňuje všechny požadavky, včetně používaní odkazového aparátu.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Podle mého názoru název práce a její teoretický úvod by měl být upraven tak, aby bylo jasné, že analytická část je zaměřená výhradně na matky migrantky.

Je mi líto, že z výzkumu vypadli otcové, obzvlášť vzhledem k tradičnějšímu přístupu k výchově děti a rozdělení rolí v domácnosti ve zdrojových zkoumaných zemích migrantů/migrantek. Autorka uvádí, že při výběru rodiny (respondentky) kladla důraz na původ otce dítěte (rovněž ze zemí býv. SSSR). Otázkou zůstává, proč je původ otce vůbec relevantní, když význam otcovství a role samotného otce při výchově a integraci dětí migrantů je v této práci zcela opomenuta. Určitě by to zasloužilo náležité vysvětlení.

Velmi zavádějící se mi zdá měření „socioekonomického statusu“ ženy migrantky na základě pouze dosaženého vzdělání (st. 25), tj. bez ohledu na životní úroveň rodiny, ekonomickou aktivitu samotné ženy a její zkušenosti na pracovním trhu v zemi původu a hlavně v ČR. Přitom právě otázky harmonizace práce a rodiny (včetně podílu na výchově dětí, které v době příchodu do ČR mohly být i v předškolním věku) se mi zdají jako poměrně klíčové, vezmeme-li v úvahu odlišné migrační strategie rodin migrantů a také jejich materiální situaci. Dokážu si, například, představit velmi odlišné výpovědi matek migrantek, které byly delší dobu s dítětem v domácnosti a nemají zkušenost s pracovním trhem ani sociální vazby v ČR, a matek migrantek, které od samého příchodu do ČR byly (alespoň na částečný úvazek) zaměstnání. Navíc, podle oficiálních statistik registrovaná ekonomická aktivita občanů Ruska je jedna z nejnižších v ČR. Často je to vysvětlováno právě vysokou ekonomickou úrovní těchto migrantů. Ekonomická úroveň rodiny migrantů je, podle mého názoru, velmi důležitá pro životní styl nejen rodičů, ale i jejích děti. To, že socioekonomicky status rodiny může ovlivňovat integraci a úspěch dětí ve škole dokazuje celá řada výzkumů, mimo jiné i autorkou citovaný výzkum CILS. Domnívám se tedy, že opomenutí zmíněných faktorů není ve prospěch této práce.

Katedra sociologie
Institut sociologických studií
Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze

U Kříže 8, 158 00 Praha 5
tel. +420 251 080 241, email:vojanovaj@fsv.cuni.cz
web: iss.fsv.cuni.cz

V závěrečném odstavci autorka uvádí, že „výsledky výzkumu zpochybňují vliv věku dítěte při příchodu do hostitelské společnosti na průběh a výsledky jeho integrace“ (s. 69). Vzhledem k tomu, že ostatní důležité charakteristiky srovnávaných rodin byly zřejmě velmi odlišné, podobný závěr považuji za neopodstatněný. Domnívám se, že při výzkumu vlivu jen několika málo faktorů na tak omezeném vzorku opravdu nelze vyloučit, že v pozadí tohoto výzkumu zůstaly velmi důležité, ač vůbec neprozkoumané, vlivy (například ekonomická situace rodiny, odlišné migrační trajektorie, rodinné konstelace, zkušenosti s předškolním vzděláváním dětí cizinců, jazyková vybavenost rodičů a jejích zkušenosti na českém trhu práce apod.)

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

- ***Jaké je, podle autorky, klíčové zjištění této práce, pomineme-li poměrně nepřekvapivý závěr o tom, že studium na české škole je matkami vnímáno jako pozitivní pro integraci jejích děti**, protože „v prostředí českých škol mají jejich potomci možnost seznámit se s českými tradicemi a zvyky, získat jazykové kompetence pro bezproblémové fungování v nové zemi a také zapojit se do sociálních sítí představitelů české majority“?*
- ***Jaký vliv má vzdělání matek migrantek na integraci jejích děti, případně jich samotných?** V teoretické části práce lze najít několik předpokladů o vlivu vzdělání rodičů na integraci jejích dětí, jak v zahraničních, tak i v českých výzkumech. Ovšem, při samotné analýze chybí nejen vlastní interpretace, ale i jakákoliv zmínka o tomto vztahu (v metodologické části vzdělání je uvedeno jen jako kritérium výběru respondentek a ukazatel socioekonomického statusu).*
- ***Teze o „propojení sociálních sítí dětí a rodičů“ (s. 67) je podle mého názoru velmi zajímavá a rozhodně zaslouží větší pozornost.** Předpoklad toho, že vztah integrace dětí - integrace rodičů není jednostranný, je podle mého názoru klíčový pro pochopení celé problematiky. Tudíž platí nejen to, že matky se cítí být integrované „skrze“ své děti (jak celkem oprávněně tvrdí autorka), ale také to, že samotná integrace dětí z velké míry záleží na míře integrace jejích rodičů. **Zda a případně jak autorka reflektovala tento předpoklad při výběru respondentek pro svůj výzkum?***

Celkové hodnocení práce:

Nehledě na kritické připomínky, práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji jako „velmi dobrou“.

Datum: 18.06.2013 Podpis:

Katedra sociologie
Institut sociologických studií
Fakulta sociálních věd, Univerzita Karlova v Praze

U Kříže 8, 158 00 Praha 5
tel. +420 251 080 241, email:vojanovaj@fsv.cuni.cz
web: iss.fsv.cuni.cz